

2. DRAMATIS PERSONAE

Els orígens de la família s'assemblen a una llegenda o a un conte dels que s'explicaven a la vora del foc. A *Yo maté a Kennedy*, Manuel Vázquez Montalbán suggereix una arrel mítica: «Según parece, con anterioridad al tronco común del indoeuropeo, hay un embrión lingüístico original: el kenedeset, lengua de un rincón de Prusia, donde se originaron las razas nobles. La palabra kenedet quiere decir eso: palabra, y de ella procede el apellido Kennedy». En aquest llibre Vázquez Montalbán sosté que el fundador de Roma no va ser Enees, sinó Kenees, i que Cristòfol Colom formava part de la mateixa família.

Però no cal que anem tan lluny. Podríem començar, per exemple, a mitjan segle XIX, quan els dos besavis de JFK es traslladen d'Irlanda als Estats Units en cerca d'una vida millor. En aquest inici, el detonant és una criatura diminuta, el fong *Phytophthora infestans* —en anglès *mildew* i en català *míldiu*—, que destrueix la collita de la patata,

aleshores la base de l'alimentació a Irlanda. Com a conseqüència, el 1846 moren un milió de camperols irlandesos. Les collites no milloren, i a la gana s'hi afegeix el tifus. El 1848 Patrick Kennedy inverteix els 20 dòlars que té estalviats en un passatge cap als Estats Units. Són sis setmanes durant les quals els passatgers viatgen barrejats amb els cadàvers dels que no han aguantat la dieta d'aigua bruta i farina feta malbé. Quan arriba a Boston, el besavi Kennedy es dedica a fabricar barrils de whisky (en paral·lel, el besavi Fitzgerald, que ha fet el mateix viatge, treballa com a peó agrícola). A la duresa de la feina s'hi afegeix l'abisme entre els emigrants irlandesos i els bostonians amb pedigrí, plasmat en cartells on es llegeix *Americans only*. «La política de Boston en aquesta època no era gaire diferent de la d'Irlanda abans de la conquesta anglonormanda», escriu Rose Kennedy a les memòries.

Al cap de dècades de prosperitat, de contraban de licors i d'incursions en la política, arribem a Joe Kennedy, que als vint-i-pocs anys presideix un banc i que té l'objectiu d'arribar a la presidència dels Estats Units. Després de donar suport a Roosevelt, és nomenat ambaixador al Regne Unit, però comet un error greu, ja que proposa pactar amb els nazis en comptes d'enfrontar-s'hi. Quan s'adona que ja no podrà ser president, confia la missió al fill gran, que es diu com ell, Joseph (per diferenciar-los, ens referirem al pare com a Joe). Disposem d'una altra versió

d'aquest encàrrec, encara més literària ja que incorpora la profecia. Bernard Michal escriu a *Le destin dramatique des Kennedy* que el patriarca Joe va dir al seu fill gran, quan encara era un nadó: «Tu seràs president dels Estats Units». El fill s'ho va creure. A Harvard solia dir als amics: «Quan arribi a president, et duré a la Casa Blanca amb mi».

Com els altres vuit fills del matrimoni, el primogènit JOSEPH serà educat per assumir reptes i superar límits. Potser per aquest motiu durant la Segona Guerra Mundial participa de manera voluntària en una missió aèria entre heroica i suïcida que el duu a la mort als vint-i-vuit anys.

Hi havia un segon fill, JOHN, que va heretar la missió del primogènit i va arribar a la Casa Blanca, si bé va morir a trets el 1963, quan estava preparant la campanya per al segon mandat. Encara hi havia un tercer fill, ROBERT, que el 1968 va ser assassinat en la recta final que l'havia de dur a la presidència. Hi havia, finalment, un quart fill, EDWARD, que el 1969 va tenir un accident de cotxe on va morir la seva acompanyant; com que no va poder explicar per què va tardar més de deu hores a informar-ne la policia, el seu destí a la Casa Blanca va quedar truncat. Igual que en una rondalla, podem veure el pare Joe com el model original, i cadascun dels fills com una còpia més desmillorada (més conscient de ser una còpia), fins a arribar a Edward, el menys dotat i l'únic que va morir de vell.

Com a les llegendes tradicionals, cadascun dels quatre germans tenia una virtut i un defecte. Joseph era obedient però s'arriscava massa; John era el més intel·lectual, però es desentenia de la vida pràctica; Robert era voluntariós però massa autoexigent; Edward era el que tenia millors condicions físiques, però també el més dèbil de caràcter. Intercalades entre els quatre nois hi havia cinc noies, però a la família Kennedy les noies no comptaven.

Pearl S. Buck escriu a *The Kennedy women*: «Quan un Kennedy entra en una habitació es produeix com una presència especial, inexplicable aparentment, però innegable, una emanació d'una personalitat familiar, una combinació de decisió, ambició, idealisme i una alegria especial que resulta igualment atractiva». Els testimonis confirmen que els quatre germans posseïen aquest encant, que no es pot separar de l'atractiu físic. Eren joves, guapos, brillants. Sabien parlar, sabien vestir, sabien moure's i n'eren conscients. Se sabien superiors a la resta, cultivats i protegits, integrants d'una família exclusiva, d'un club que no els fallaria mai. Els interessaven totes les formes del poder, i en totes excel·lien: els diners, la política, el sexe, els mèdia, la influència. Tenien disciplina, energia, dedicació, capacitat de treball. Hi havia també una seguretat en l'audàcia, una franquesa en la lluita, un perill no sempre ben avaluat, un menyspreu de les dificultats que els podia conduir a la mort. Aquesta proximitat

amb l'última aventura, que no dissimulaven ni defugiën, també els donava encant. Després que Joseph morís, el segon germà va ser president, el tercer va ser fiscal general. Tots van ser senadors. Eren ràpids en l'ascensió, i encara més en la caiguda.

Fixem-nos en la fotografia familiar: el germà gran, a l'esquerra de tot, va vestit de manera impecable, però John, assegut de mig perfil al sofà, queda per damunt seu i li roba protagonisme. Robert està dret al costat de la mare i Edward, el petit, a la falda del pare. Entre les noies destaca Eunice, al costat del germà gran, i la malaguanyada Rose Marie, a la dreta de tot, l'única que somriu a la càmera.

Joseph Kennedy Jr., el primogènit, era el germà més esplendent, més agraciat i més intrèpid, i doncs el més preparat per accedir a la Casa Blanca. El pare havia encoratjat la seva descendència a competir amb tothom, també amb els altres membres de la família: «Quedar en segon lloc no és cap honor», els repetia. El tercer germà, Robert, va recordar sempre les baralles, literalment sagnants, que enfrontaven Joseph i John. En una ocasió van xocar de cara quan anaven en bicicleta perquè cap dels dos va voler frenar ni apartar-se; el resultat van ser desenes de punts de sutura. Una antiga xicota recorda que el tema preferit de John era el germà gran, segons ell sempre el millor, tant en la lluita com en el ball o en l'esport. El pare va ensenyar als quatre germans barons a invertir els guanys en

si mateixos, a realimentar els diners, la bellesa, el poder i l'autoestima. Heus aquí una figura tràgica, l'home que durant tota la vida mou cel i terra per aconseguir els seus propòsits i veu morir els tres fills grans per, finalment —envellit i hemiplègic—, constatar la mediocritat del quart.

No és pas menys tràgic el destí de la mare, ROSE FITZGERALD, que mor als cent quatre anys després d'assistir a l'extinció de tots els seus contemporanis i de molts dels seus descendents, una bona part dels quals de manera escabrosa. El marit, que la va fer servir com a màquina de fer fills, es vantava en públic de les dones que seduïa, a les quals sovint convidava a compartir taula amb la família. Tota la descendència va aprendre la lliçó: els homes havien d'acumular conquestes, les dones havien d'acumular fills. Els més conseqüents van ser la parella formada per Robert i Ethel, que en van tenir onze (també és cert que disposaven d'onze criats).

Menys el primer, a qui respectuosament s'anomena Joseph, els tres germans barons van ser coneguts pels diminutius: John era Jack, Robert era Bob o Bobby, Edward era Ted. Gaudien d'un cos esvelt, uns llavis sensuals, una cabellera espessa i un mentó prominent. Pel que fa a la poderosa dentadura dels Kennedy, fixem-nos en el retrat que fa Norman Mailer de John a la convenció demòcrata de 1960: «Tenia el bronzejat intens d'un instructor d'esquí, i quan va somriure a la gent les dents, d'una blancor

sorprenent, resultaven clarament visibles a més de cinquanta metres». A aquests atributs, els Kennedy hi afegien carreres a les millors universitats, bons contactes a la costa Est, llibertat de moviments, xecs sense límit i, potser més important, la col·laboració d'una família tentacular.

Excepte Bob —considerat el *boy scout* de la família—, els germans van fer esforços per emular les proeses sexuals del pare, que no semblava disposat a acceptar cap límit moral. Recordem el que en diu un dels personatges de *Pregàries ateses*, de Truman Capote: «T'he parlat de la vegada que em va violar? Jo tenia divuit anys i estava invitada a casa seva, era amiga de la seva filla...».

Va ser el pare qui va recomanar al seu fill John, ja a la trentena, que es casés, ja que la cursa a la presidència exigia estabilitat matrimonial. Jacqueline Bouvier tenia tot el que calia: venia de bona família, dominava les convencions socials, s'expressava amb soltesa en francès, era fotogènica i sabia brindar rèpliques dignes d'un membre dels Kennedy. Quan John Cheever descriu la protagonista del conte *Una altra vegada només*, sembla que es refereixi a ella: «Tenia aquella bellesa de Nova Anglaterra que sembla que estableixi un dèbil dret racial de privilegi».

A les fotografies de principis dels anys cinquanta, John i Jacqueline semblen dos actors d'una comèdia romàntica. Mireu-los a la portada de *Kennedy y el sueño de los sesenta* (W.J. Rorabaugh, editorial Paidós),

airosos i somrients, caminant per la platja al mateix pas —tots dos amb el peu lleugerament alçat—, vestint bermudes i camisa clara, ell amb la màniga arromangada fins al colze i ella cisada, tots dos amb el posat relaxat i l'esquena dreta, la cara d'ella més il·luminada, els cabells voleiant al vent, dirigint la mirada a la dreta de la imatge, cap a un futur ple de promeses, anunciant l'esclat juvenil dels seixanta. Jack i Jackie, harmoniosos fins i tot en el nom. Tots dos s'havien criat en famílies sensibles a la cultura però que practicaven una autoexigència extrema. La seva fortalesa es basava en l'equilibri entre Atenes i Esparta.

Només Theodor Roosevelt havia arribat més jove que JFK a la presidència, si bé, al contrari que ell, aparentava més anys dels que tenia. John i el seu entorn són plens d'encant i d'atracció, però sobretot de joventut. És jove Jackie Kennedy, vídua als trenta-quatre anys, i encara és més jove Lee Harvey Oswald, que dispara al president quan només en té vint-i-quatre.

El magnicidi del 22 de novembre de 1963 no marca l'inici ni el final d'aquesta història, sinó que n'és l'epicentre. Fins aquell dia teníem dues constel·lacions dotades de gran interès humà: els Kennedy-Fitzgerald de Massachusetts, i els Bouvier-Lee de Nova York. A partir de l'atemptat de Dallas la trama es complica, ja que apareix una nova constel·lació de classe baixa, els Oswald-Claverie de Texas, als quals

s'afegeix la nota exòtica, la jove Marina, nascuda Prusakova, russa de Minsk, casada amb Oswald als divuit anys i que es queda vídua als vint-i-dos sense dominar l'anglès, amb dos fills petits, una sogra repel·lent (en parlarem més endavant) i el cognom més odiat dels Estats Units: un altre personatge tràgic.

Després de perdre el marit més poderós, Jackie es casa amb el playboy més ric, l'armador grec ARISTOTELIS ONASSIS. Calien molts diners per deskennedytzar-se, que era el seu objectiu. Després de la «parella perfecta» (amb moltes cometes) que formava amb JFK, ara compensa el pas dels anys lluint a les fotografies en contrast amb el marit baixet i amb aspecte de batraci. També en el vessant amorós aquesta història és superlativa. Si JFK va enganyar Jackie amb Marilyn Monroe, una de les dones més desitjades del planeta, Onassis va abandonar per Jackie la seva amant Maria Callas, la millor soprano de la història.

De llavors endavant el Guionista ramifica les constel·lacions Kennedy i Bouvier amb nous amors i noves morts, sempre amb un punt d'excés: amants famosos, fortunes dilapidades, addiccions a l'alcohol, sobredosis de drogues, maltractaments, acusacions de violació, accidents mortals, una vistosa alternança de maniobres secretes i de fracassos públics que segueixen un ritme tan frenètic que ens manté clavats al seient durant dècades en seqüeles que cobreixen tots els gèneres narratius.

I, amb tot, l'assassinat de JFK destaca amb una resplendor pròpia. Al segle XIX ja havien disparat contra Abraham Lincoln, però el magnicidi de 1963 serà filmat i reproduït milions de vegades en pantalles de tot el món. A Dallas apareix un factor que a partir de llavors serà present en tots els assassinats de líders polítics: la impossibilitat de saber exactament què va succeir. Seixanta anys després, encara ignorem qui va matar Kennedy.

Norman Mailer va dedicar un llibre voluminós, *Oswald's tale*, al presumpte assassí de JFK, en el qual conclou que no es pot descartar que actués en solitari. Al capdavant, havia estat marine i sabia disparar. L'únic del que estem segurs és que dos dies després Oswald va ser mort a trets per Jack Ruby. En tenim la certesa perquè va ser el primer assassinat emès en directe per televisió. En qualsevol sèrie, Jack Ruby seria un secundari de manual, l'actor alopècic i zoofílic que té un paper breu al final d'un episodi, com un *deus ex machina* de saldo. Propietari d'un local de striptease a Dallas, amb deutes pendents amb la màfia, segons la seva confessió va matar Oswald per estalviar el tràngol de la declaració a Jacqueline Kennedy.

L'assassinat de JFK no va ser emès en directe, però en tenim una filmació detallada. Gran part de la fascinació que desperta aquesta mort prové de la pel·lícula en 8 mm que en va fer Abraham Zapruder. ¿Qui no ha vist els 26 segons desenfocats i vacil·lants

que va capturar aquell sastre de Dallas, els drets dels quals va adquirir poc després l'empresa de comunicació Life per 150.000 dòlars? El film Zapruder no és només el document periodístic més rellevant que devem a un amateur, sinó que es troba a l'origen de la connexió que avui dia establím entre fiabilitat i *low quality*: com pitjor es veu una imatge, més crèdit li atorguem. «Todo el mundo quiere ser Zapruder», escriu Eloy Fernández Porta a *Las aventuras de Genitalia y Normativa*. No hi pot faltar l'apunt conspiranoic, ja que tant Abraham Zapruder com Jacob Rubinstein (el nom real de Jack Ruby) eren jueus d'origen polonès. Al marge de la trama governamental, en el magnicidi també n'hi ha una de jueva i una de gai (segons Oliver Stone), totes tres barrejades en proporcions variables i imprevisibles.

El nou president dels Estats Units, Lyndon B. Johnson, va encarregar una investigació exhaustiva a una comissió dirigida pel president del Tribunal Superior de Justícia, Earl Warren (que tanca el cercle, ja que va ser Warren qui havia pres el jurament presidencial a JFK). Al llarg de nou mesos, els membres d'aquesta comissió van interrogar més de cinc-cents testimonis, que incloïen cambres, endevins, prostitutes, directors de motel i propietaris de camps de tir, però en canvi no van preguntar res a Jack Ruby, ni van estudiar les radiografies que van fer a Kennedy després de l'atemptat. La comissió Warren va elaborar un informe de 16.000 pàgines

que conclou que l'assassí del president va ser Lee Harvey Oswald. Exhaustiu i contradictori, aquest informe ha estat l'origen de tota mena d'estudis i hipòtesis. Segons un personatge de *Libra*, de Don DeLillo, «seria la novel·la oceànica que James Joyce hauria escrit si s'hagués traslladat a Iowa i hagués viscut fins als cent anys». L'informe Warren és el caos primigeni que, una vegada seleccionat i endreçat, permet interpretacions oficialistes com la pel·lícula *Killing Kennedy* (2013) o aproximacions conspiranoiques com *JFK* (1991). El film Zapruder, en canvi, resulta útil per ser analitzat fotograma a fotograma. Si els 26 volums de l'informe Warren són proteics com el Talmud, els 26 segons del film Zapruder són sintètics com una revelació.

LYNDON JOHNSON només tenia nou anys més que JFK, però vestia, parlava i es movia com si fos de la generació anterior, i mostrava unes arrugues profundes que, a causa de la mort prematura, no tindrien els germans Joseph, ni Jack, ni Bob Kennedy. El contrast augmenta en les imatges on JFK apareix al costat de Dwight Eisenhower, el president sortint, que sembla el seu sogre —també pels signes de cordialitat forçada. Amb les excepcions de Bob i de Jackie, a totes les fotografies oficials JFK sembla molt més jove que la gent que l'envolta. El contrast es manté quan es troba al costat de Richard Nixon, que només era quatre anys més gran que ell. L'únic líder que li podia disputar

la joventut era Fidel Castro, president de Cuba amb trenta-dos anys.

Quan tenen lloc els debats televisats entre JFK i Nixon, LEE HARVEY OSWALD es guanya la vida fabricant ràdios. Encara és més curiós que ho faci a Minsk, que llavors formava part de la Unió Soviètica. De tots els fets que envolten l'assassinat de JFK, l'estada d'Oswald a l'URSS és un dels més difícils d'entendre, i encara ho és més que tornés a entrar als Estats Units sense problemes, sobretot tenint en compte que havia format part de l'exèrcit.

La biografia de Lee Harvey Oswald és tan breu com amena. Neix en una família desestructurada, és dislèxic, de petit pateix bullying, d'adolescent s'interessa pel comunisme, als disset anys s'allista al cos de marines, als divuit és operador de radar al Japó. Quan està a punt de complir els vint anys es produeix un tomb argumental, ja que deserta a la Unió Soviètica, on presumiblement revela secrets sobre les bases americanes al Pacífic. Treballa en una fàbrica, es casa i als vint-i-dos anys torna als Estats Units, on reparteix propaganda castrista i es relaciona amb ambients anticastristes, com si fos un agent doble o triple, qui ho sap. Als vint-i-quatre anys dispara contra Kennedy i dos dies després és assassinat. La seva vida sembla dissenyada per treure el màxim profit de les contradiccions. A la pel·lícula *Salt* (2010), per exemple, se'ns informa que ja era un agent rus abans de viatjar a la Unió Soviètica.

Igual que l'assassí de John Lennon, Oswald hereta part de la fama del mort. És una reedició d'Eròstrat, l'home gris que es va donar a conèixer cremant el temple d'Artemisa a Efes. Però, era gris, Oswald? No tothom hi està d'acord. Alguns testimonis consideren que gaudia d'una intel·ligència superior, mentre que René Reouven al *Diccionario de los asesinos* (Dopesa, 1976) en parla en els termes següents: «Ese Oswald llevaba impresos en su rostro todos los síntomas de una deficiencia física acentuada. Morfológicamente hablando, nos hace pensar en Lucien Léger, el estrangulador del bosque de Verrières».

El president i l'exmarine no comparteixen ni la generació, ni l'origen geogràfic, ni la classe social. ¿Què tenen en comú l'home de casa bona de Boston i el noi *white trash* del Sud, l'atractiu triomfador de mentó contundent i mirada franca amb el noi introvertit de mirada i barbata fugisseres? Poca cosa, tret que el novembre de 1963 tots dos es van equivocar en l'avaluació de riscos. Contra tots els pronòstics, van acabar morint en mans del mateix doctor i en el mateix hospital de Dallas (el mateix on uns quants anys més tard va morir Abraham Zapruder). Aquell dia assolellat va ser el més rellevant de les seves vides, que passen a ser llegides a partir d'aquells trets. JFK comet un error irreparable quan no fa cas de les amenaces de mort, mentre que Lee accedeix a la glòria —incerta— que sempre havia cregut que

mereixia. Fa l'efecte que el burgès de Nova Anglaterra i el fracassat del Sud inverteixen els rols, però vist amb perspectiva no fan més que afermar-los. La mort situa Kennedy més enllà de les crítiques, mentre que Oswald es consolida per sempre com el personatge equívoc que dispara per l'esquena.

Encara més oposades que John i Lee són Jacqueline i Marina, que només tenen en comú la viudtat sobrevinguda per arma de foc amb dos dies de diferència. Bé, i també que aquell mateix any estaven embarassades: a l'agost Jackie havia donat a llum un nen que només va viure dos dies, i a l'octubre Marina va tenir una filla que va quedar òrfena de pare al cap d'un mes.

A Jacqueline Bouvier li havien posat aquest nom en honor dels avantpassats francesos. La mare li imposa coneixements d'etiqueta, dansa, dibuix i música. Estudia en un internat de Farmington, després dos anys al Vassar College, literatura francesa a Washington i finalment a la Sorbona. Entra al *Washington Times-Herald*, si bé deixa la feina quan es compromet amb JFK. Un cop casats, ella l'ajuda a escriure *Profiles in courage*, amb el qual ell obtindrà un èxit comercial. En la campanya al Senat, Jacqueline —que també parla castellà i italià— és decisiva a l'hora de captar el vot de les minories i de les dones. Quan és Primera Dama, en comptes d'assistir a actes de la Creu Roja com feien les seves predecessores, contracta dos xefs francesos

i converteix la Casa Blanca en un saló com el que tenia Juliette Récamier al París del segle XVIII. Per assessorar-la en decoració, contracta l'arquitecte que havia restaurat Versalles. Hi convida Nureyev, Rostropóvitx i Tennessee Williams, hi celebra ballets, teatre, concerts. L'abril de 1962 tenen cinquanta premis Nobel a sopar. La concepció que té Jacqueline de l'estil no es limita a la moda i la decoració, sinó que inclou la manera de moure's i de parlar, les amistats i les lectures.

Pel que fa a MARINA PRUSAKOVA, va conèixer l'operari Lee Harvey Oswald en un ball el 1959. ¿Què hi va trobar a banda de l'exotisme, prou rellevant, de ser un americà a Minsk? No ho sabem del cert. Un any després estaven casats i tenien una filla; dos anys després les filles eren dues, i Marina s'havia convertit en la vídua d'un assassí.

Tots els testimonis sostenen que Marina posseïa una bellesa delicada. La boca ben dibuixada contrasta amb la del marit, que tenia una línia horitzontal en comptes de llavi superior. Resulta impossible posar-nos a la seva pell aquell novembre de 1963. El marit havia mort, però la tristesa devia barrejar-se amb altres sentiments ja que ell l'havia maltractada tant psicològicament com físicament (ho veiem, per exemple, en una escena de *The trial of Lee Harvey Oswald*, de 1977); a les fotos de parella ell somriu, però ella no. Tenia una sogra, si bé no la va conèixer fins que va ser vídua. A partir de llavors

la cara de Marina es va endurir, es va fer un pentinat com el que després duria Chrissie Hynde, es va tornar a casar, va tenir un tercer fill, va aparèixer en uns quants programes de televisió, el 1993 va ser interpretada a la pel·lícula *Fatal deception: Mrs. Lee Harvey Oswald* per Helena Bonham-Carter, que va néixer a Londres però té pòmuls eslaus.

Un altre personatge rellevant en aquesta història és Jimmy Hoffa, líder del sindicat de camioners, amic de gàngsters i protegit de l'FBI. Hoffa és el contrari de JFK: xerraire, vulgar, amb aspecte de comerciant de llegums. Solia dur mitjons blancs, es tacava quan menjava, i com a passatemps metrallava taurons en alta mar. El pare Kennedy tenia bones relacions amb la màfia d'ençà que havia fet contraban de licors durant la llei seca. Potser per aquest motiu els gàngsters van donar suport a la campanya de JFK; a canvi, ell havia de tornar-los el favor amb Cuba, on la màfia volia recuperar negocis com el dels casinos, perduts amb l'arribada de Fidel Castro. Però JFK va deixar Cuba en segon pla i va nomenar com a fiscal general el seu germà Robert, que es va dedicar a fustigar la màfia en general i el sindicat de camioners en particular. Les discussions ferotges del cap del sindicat amb Bob eren habituals; la pel·lícula *Hoffa* (1992) en mostra una que té lloc al despatx del fiscal general.

La complexitat moral dels protagonistes d'aquesta història ens inclina a considerar-los rodons, ja que

la majoria poden sorprendre'ns sense deixar de ser coherents. La trama resulta tan sofisticada que no hi abunden els personatges plans, que són aquells que, com explica E. M. Forster, tenen una psicologia que es pot resumir en una frase. És inevitablement pla Joseph Kennedy Jr., que va morir tan jove que no havia tingut temps de desplegar la seva complexitat. Dels personatges rellevants, el més pla és EDGAR HOOVER, director de l'FBI durant gairebé mig segle, que es va enfrontar a tots els Kennedy que va poder. La seva frase seria: «Odio els comunistes i els Kennedy són comunistes». Rígid i insegur, Hoover segueix el model freudià del personatge malvat: viu amb la seva mare i no oblida cap humiliació, per petita que sigui. Reprimit i repressor, orgullós i messiànic, xantatgista i reaccionari, ressentit i envejós, desproveït de vida social, tan acomplexat per l'estatura que es posava un coixí a la cadira del despatx, Hoover és l'home planer que ajuda a fer visible la complexitat dels seus antagonistes. Al costat dels personatges plans i rodons tenim els enigmàtics, els que tenen una psique que no es deixa capturar, i que aporten misteri a la trama. Els més rellevants són Lee Harvey Oswald i Lyndon B. Johnson.

JFK és el protagonista d'aquesta història, però no es pot entendre sense els seus companys de repartiment. La família Kennedy forma una saga comparable als Borja pel que fa a la conquesta, la consolidació i la transmissió del poder. Si posem

l'èmfasi en la relació entre John i Jackie, som davant una història plena de clarobscur, que també es pot entendre com un manual de l'adulteri impune. Si el protagonista és Lee Harvey Oswald, obtenim un thriller polític amb ramificacions que deriven cap als serveis secrets, la Cosa Nostra i les potències internacionals. Si ens interessen els mèdia, hi trobarem les noves formes de persuasió audiovisual. Si ens fixem en les morts prematures, tindrem una maledicció que adopta les formes de l'accident, l'assassinat i el suïcidi. Són els temes de Shakespeare, però posats al dia.

Ens trobem davant una superproducció que recull els temes de fons que ens fascinen des de la guerra de Troia: l'amor i la mort, la bellesa i la violència, el poder i la pàtria. La protagonitzen personatges atractius i poderosos que contrasten amb altres de foscos i pintorescos. Hi ha generals ambiciosos, estrelles de la faràndula, conspiradors amb mala fe, prostitutes de luxe, ovelles negres, mercenaris cubans, assassins sicilians, espies alemanyes, milionaris de tot arreu. Cada episodi incorpora estrelles invitades de tots els orígens, des de la música popular fins a les parelles de les parelles de les parelles, que dibuixen les infinites geometries de l'amor, la gelosia i l'odi. El rodatge cobreix instal·lacions militars al Pacífic, el Maxim's de París, una fàbrica soviètica, la Cinquena Avinguda, el Capitoli, Martha's Vineyard i l'illa grega de Skorprios. Hi ha

material per a centenars de portades de diaris, per a desenes de sèries i per a estudis sobre la psicologia col·lectiva i les relacions internacionals. Els especialistes podrien comparar filmacions i fotografies històriques, i la crítica comentaria les versions ofertes pels millors guionistes de cada cadena. La pluralitat de consciències garantiria una polifonia que superaria les novel·les de Dostoievski.

Com que abunden les llacunes informatives, les interpretacions es multipliquen. Com que les dades són tan aclaparadores, és possible seleccionar les que semblen pertinents per a cada hipòtesi. Fixem-nos, per exemple, en els parentescos. L'alcalde de Dallas és sospitós perquè el seu germà, general de la CIA, havia estat destituït per JFK. Un altre cas: Marina Oswald és sospitosa perquè el seu oncle era tinent coronel del Ministeri d'Interior. Segons les dades que seleccionem, obtindrem hipòtesis contraposades i alhora versemblants: el cas està judicialment tancat però es manté narrativament obert. Segons com seleccionem el material, pot ser útil tant a l'analista conspiranoide que suggereix que Oswald volia matar el governador Connally —assegut davant de JFK en el cotxe—, com a l'escriptor que busca en els Kennedy un remei per superar el bloqueig creatiu. Al costat dels temes de sempre, el magnicidi incorpora un patró nou: l'explosió d'informació que enfosqueix les certeses i permet capes interminables de reelaboracions

cada vegada que es desclassifiquen documents oficials o apareix alguna carta d'amor.

El cas JFK conjuga l'èpica i la lírica. Inclou orfes i vídues, crims i herències, obre línies laterals i genera suspicàcies. A partir dels fets demostrats o consensuats, són vàlides les aproximacions personals, les seqüeles, les aportacions, les variacions. La mort del president i la vida dels personatges que el van envoltar funcionen com un enigma inesgotable i despleguen una tradició de variants i apropiacions que no és pas menor que la que van originar la desaparició del rei Sebastià de Portugal o la mort de Rodolf d'Àustria al pavelló de caça de Mayerling.

La mort del president Kennedy és l'últim mite de la modernitat i el primer del que va venir després, un segon origen que reelabora tot el que va succeir abans i que ens reconfigura com a precedents, contemporanis o epígons.

EPISODI: EL MILIONARI DEL TE

*E*n comptes d'haver estat la fundadora d'una dinastia dramàtica, Rose Fitzgerald podria haver estat l'epíleg d'una família sense descendència. Ens referim a la del creador del te Lipton, que encara avui es manté líder en el sector de les infusions. No és estrany que Thomas Lipton i John Francis Fitzgerald, l'avi matern de JFK, se sentissin bé plegats. Les afinitats eren considerables. Tots dos provenien de famílies irlandeses humils que havien ascendit socialment als Estats Units, només que Lipton va tornar a la Gran Bretanya a consolidar el seu imperi. Després de començar venent formatges i embotits, es va passar al te. Quan se li va acudir comercialitzar-lo en bosses individuals, les vendes es van multiplicar. Amo d'una cadena internacional de botigues, propietari de plantacions a Sri Lanka, nomenat cavaller per la reina Victòria, Thomas Lipton era un excel·lent promotor de si mateix i del seus negocis. Per diversió, i també per ostentació, va comprar un vaixell de luxe, que va rebatejar Erin, i que també li servia per fer conquestes.

L'episodi que volem recordar es va produir l'any 1909. Les germanes Agnes i Rose Fitzgerald havien passat un any en una escola prop d'Aquisgrà aprenent francès i alemany. Quan es van acabar les classes, el seu pare les va passar a recollir per tornar als Estats Units. Abans, però, tots tres van fer una ruta per Bèlgica, França i el Regne Unit. Va ser allà, a l'illa de Wight, on van assistir a la regata més

antiga del món, freqüentada pels reis d'Anglaterra. Imaginem l'escena. En aquell dia rúfol, les siluetes es retallaven amb nitidesa contra l'horitzó. Des del moll, Rose Fitzgerald va reconèixer el perfil esvelt, el bauprès allargassat, la gran xemeneia situada entre els dos pals. Era el veler Erin, al qual havia pujat més d'una vegada. El seu pare va buscar alguna embarcació que els hi pogués portar, però no en va trobar cap de disponible. En aquell moment van veure la llanxa reial, amb la tripulació però sense cap passatger, i van convèncer l'oficial perquè els hi dugués. Quan des de l'Erin es van adonar de quina llanxa s'acostava, van suposar que els visitava algun membre de la família reial, i es van disposar a rebre'l amb tots els honors, col·locats en formació a coberta. Fins que de sobte...

—Però si és Honey Fitz i les seves encantadores filles!

Sir Thomas Lipton estava a punt de fer seixanta anys. Anava vestit amb americana fosca i armilla de conjunt, amb la cadena del rellotge dibuixant una paràbola perfecta. Si hi afegim els pantalons blancs i la gorra de capità, de xarol fosc, obtenim l'aspecte de vell llop de mar que li agradava. El bigoti ja no era negre, però es mantenia prou espès per tapar-li els llavis. Rose Fitzgerald tenia dinou anys i vestia de blanc de cap a peus, capell inclòs. Mostrava una cabellera atapeïda, el nas ple de pigues i una mirada desconfiada. Encara no havia après a imitar el lluminós somriure del que anys a venir seria el seu marit, i que heretarien els seus fills. A les fotografies es limita a alçar una mica el llavi superior i mostrar la solidesa del maxil·lar.

Fins a quin punt Thomas Lipton era un pretendent seriós de Rose, no ho sabríem dir. Tenia el triple d'anys, però havia arribat el moment de posar seny, i aquella família li oferia confiança, prosperitat i joventut. En més d'una ocasió s'havia mostrat explícitament disposat a comprometre's amb Rose. Si ella hi hagués accedit, hauria fet un casament profitós, però no hauria pas tingut una descendència nombrosa. Lipton va morir el 1931, solter, quan Rose ja tenia vuit fills.

Als anys seixanta, a l'època en què Jackie Kennedy va començar a freqüentar el vaixell Christina d'Aristotelis Onassis, Rose es devia recordar de l'Erin, que era d'una mida semblant i tenia un amo amb una personalitat semblant, que el feia servir per a finalitats semblants.